ASIANTUNTIJALAUSUNTO

TaV@eduskunta.fi
HE 87/2021 vp

SUOMEN SÄHKÖNKÄYTTÄJÄT RY:N ASIANTUNTIJALAUSUNTO

Suomen Sähkönkäyttäjät ry (ELFi) kiittää Talousvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua näkemyksensä Hallituksen esitykseen 87/2021 vp

ELFi edustaa yli 1 GWh vuodessa kuluttavia sähkön netto-ostajia. Jäsenyrityksemme[1] edustavat laajasti kaupan, teollisuuden ja palvelualojen yrityksiä, joille luotettavat sähkömarkkinat ovat merkittävässä roolissa yritysten kokonaiskustannusten hallinnassa.

ELFille on tärkeää turvata sähkömarkkinoiden kustannustehokas toiminta sekä huomioida eri liiketoiminnoista tulevien asiakkaiden mahdollisuudet vaikuttaa ja osallistua vapaaehtoisesti sähkömarkkinoille. Asiakaskeskeinen, luotettava ja läpinäkyvä sähkömarkkina tuo yrityksille ja Suomen kansantaloudelle taloudellista lisäarvoa.

Yleistä hallituksen esityksestä

ELFi edustaa sertifikaatista syntyneiden kustannusten lopullisia maksajia. Alkuperärekisteri on sähköisen tiedon käsittelyjärjestelmä, jonka ylläpitoon ei tarvita erityistä osaamista sähkö-, kaasu-, jäähdytys- tai lämpömarkkinoista. Sertifikaattien perustana olevan markkinan ymmärtäminen on tarpeen valvontaviranomaiselle.

Sertifikaattien laajentamien ydinvoimaan on sähkönkäyttäjien kannalta positiivinen uudistus, sillä tarve osoittaa CO2-vapaan sähkön osuus eri tuotteissa ja palveluissa on lisääntynyt.

Kaasun ja erityisesti vedyn valmistuksen alkuperästä keskustellaan paljon EU:ssa. On hyvä myös Suomessa ennalta varautua tuleviin kaasujen alkuperään liittyviin todentamishaasteisiin.

Lämmön ja jäähdytykseen liittyvien sertifikaattien kaupalliset, loppuasiakkaille lisäarvoa tuovat, markkinat ovat marginaaliset. Merkittävin intressi näiden sertifikaattien osalta on lämmön ja jäähdytykseen tuottajilla, Energiateollisuuden jäsenyrityksillä.

Pyydämme Talousvaliokuntaa kiinnittämään erityistä huomiota Hallituksen esityksessä olevaan merkittävään rakenteelliseen ongelmaan, joka koskee Energiaviraston roolia lämmön- ja jäähdytyksen alkuperäsertifikaattien suhteen.

[1] Suomen Sähkönkäyttäjät ry:n jäsenet vuonna 2021 ovat: Air Liquide Finland Oy, Atria Suomi Oy, Boliden Kokkola Oy, Borealis Polymers Oy, Finnsementti Oy, Google, Kemira Oyj, Kesko Oyj, KONE Industrial Oy, Oy Linde Gas Ab, Luvata Pori Oy, Metsä Board Oyj, Nordkalk Oy Ab, Norilsk Nickel Harjavalta Oy, Omya Oy, Outokumpu Oyj, Ovako Imatra Oy Ab, SSAB Europe Oy, Sappi Finland Operations Oy, SOK, Valio Oy ja Terrafame Oy

Energiavirasto valvoo monella energiamarkkinan osa-alueella Energiateollisuus ry:hyn kuuluvien yritysten toimintaa. Kyseiset yritykset ovat valvottavia.

Nyt ehdotettu rakenne, jossa lämmön ja jäähdytykseen liittyvien sertifikaattien rekisterin ylläpitovastuu olisi Energiavirastolla, tekisi entisistä valvottavista asiakkaita. Parhaillaan eduskunnan käsittelyssä oleva sähkömarkkinalain uudistuksen tarve osoittaa niitä ongelmia, joita syntyy valvojan liian läheisestä yhteydestä valvottavan kanssa.

ELFin mielestä Energiavirastolle kuuluu vain sertifikaattijärjestelmän valvojan rooli. Rekisterinpitäjien tulee pystyä suhtautumaan asiakaskeskeisesti sertifikaattien hakijoihin, ilman vaaraa neutraliteetin tahattomasta menettämisestä.

21 § Rekisterinpitäjät

Osaamisen keskittämisen, kyberturvallisuuden ja kustannustehokkuuden kannalta on tolkutonta valita samaa tehtävää suorittavien rekisterien ylläpitäjiksi kolme eri tahoa. Rekisterin ylläpitäjäksi tulisi valita vain yksi vastuullinen osapuoli, jonka mielestämme tulisi olla Motiva Oy.

Rekisterinpidon keskittäminen Motivalle on keino varmentaa tasainen korkea laatu toiminnalle, sillä lakiehdotuksen mukaisesti alkuperätakuiden myöntäminen, siirtäminen, peruuttaminen ja mitätöinti olisi järjestettävä siten, että alkuperätakuut ovat tarkkoja, luotettavia ja vaikeasti väärennettävissä.

Motiva olisi perusteltu vaihtoehto myös alkuperäsertifikaattien tulevaisuutta tarkasteltaessa.

Nykyiset sertifikaatit ovat tuotantoon perustuvia, mutta jo 2000-luvun alkupuolella AIB:ssä (association of issuing bodies) käytiin vilkasta keskustelua valkoisista sertifikaateista. Valkoiset sertifikaatit olisivat energian säästöön liittyviä todennuksia, joiden perustana olisi energian käyttäjien aktiiviset toimet, joilla on merkittävä rooli CO2 -vähennysten toteuttajana.

On vain ajan kysymys, milloin kyseiset sertifikaatit aktivoidaan EU:ssa käyttöön. Olisi oikein ennakoida jo nyt ehdotetussa laissa tuleva kehitys, ja keskittää rekisterin ylläpito yhdelle osapuolelle.

22 § Rekisterin ylläpitäjän tehtävät

Hallituksen esityksen mukaisesti rekisterin ylläpitäjän tulisi lisäksi tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta tarvittavassa laajuudessa seurata toimialan sekä osallistua alkuperätakuujärjestelmän kehittämiseen liittyvään eurooppalaiseen yhteistyöhön. Tämä eurooppalainen yhteistyö koskee ennen kaikkea rekisterien ylläpitäjien välistä yhteistyötä järjestelmän kehittämiseksi ja rekisterien yhteensopivuuden varmistamiseksi.

Kaikki kehittämiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön liittyvät kulut tulevat osaksi sertifikaattien hintoja ja käyttäjien maksettavaksi, tavalla tai toisella. Yhden alkuperärekisterin ja siihen liittyvän kehittämisvastuun kustannukset olisivat noin kolmannes nyt esitetystä. ELFin mielestä kustannustehokas hallinto kuuluu myös energiamarkkinoille ja sen asiakkaille.

Allekirjoittanut on ollut useita vuosia Suomen AIB-edustaja. Näkemykseni mukaan Suomen energiamarkkinoiden etujen puolustaminen AIB:ssa kärsisi merkittävästi, jos rekistereitä ja vastuutahoja olisi enemmän kuin yksi.

Perustuslakivaliokunnan mukaan valvonnan järjestäminen on jossain määrin kaupallista yritystä-helpompaa, kun kyseessä on voittoa tavoittelematon valtion kokonaan omistama osakeyhtiö tai tämän yhtiön kokonaan omistama tytäryhtiö. Nämä kriteerit täyttyvät erinomaisesti, jos Motiva Oy nimetään alkuperätakuurekisterien ylläpitäjäksi.

29 § Valvontaviranomainen

Valvonnan keskittäminen Energiavirastoon synnyttää osaamiskeskuksen, ja on laadukkain sekä kustannustehokkain tapa hoitaa valvontaa.

Energiaviraston vastuulla ei tulisi olla lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän tehtäviä, vaan kyseiset tehtävät tulisi olla Motiva Oy:llä.

Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisterin valvonta on teknisesti huomattavasti vaativampaa kuin sähkö-, kaasu- tai vetysertifikaattien. ELFin mielestä kyseistä osaamista ei olisi mielekästä edellyttää eduskunnan oikeusasiamieheltä tai valtioneuvoston oikeuskanslerilta, jotka hallituksen esityksessä olisivat määrätty lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisterin valvojiksi. Energiavirastolla on teknisen yliopistotasoisen koulutuksen saaneita työtekijöitä, joita mm. ylemmän ja alemman lämpöarvon, verkostohäviöiden ja paluulämpötilan merkityksen hahmottamiseksi sertifikaattien määrän oikeellisuuden arvioinneissa tarvitaan.

Sertifikaattien luotettavuus on merkittävä asia, jonka valvontaan ei tulisi suhtautua väheksyen. Maksavien asiakkaiden tulee pystyä luottamaan sertifikaatin oikeellisuuteen, joka on valvojan vastuulla. ELFin yksiselitteinen kanta valvontaan on, että Energiaviraston vastuulla tulisi olla kaikkien alkuperätakuurekisterien valvonta.

Kunnioittavasti
Pasi Kuokkanen
Suomen Sähkönkäyttäjät ry